

บทที่ ๔
คุณค่าของคำสอนของขงจื๊อในนวนิยายไทย

คำสอนของขงจื๊อในด้านความกตัญญูที่สอดแทรกคำสอนไว้ในเนื้อเรื่องของนวนิยายไทย มีคุณค่าในด้านต่าง ๆ แบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๔.๑ คุณค่าด้านเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรม

๔.๑.๑ คุณธรรมของบุตร

๔.๑.๒ คุณธรรมของบิดามารดา

๔.๒ คุณค่าด้านให้แนวคิดในการทำธุรกิจ

๔.๒.๑ ความยุติธรรม

๔.๒.๒ ความซื่อสัตย์

๔.๒.๓ การจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง

๔.๓ คุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการปฏิบัติต่อผู้อื่น

๔.๔ คุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

๔.๕ คุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน

๔.๕.๑ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีน

๔.๕.๒ ความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของคนจีน

มีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๔.๑ คุณค่าด้านเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรม

คุณธรรม คือ ความดีงามที่ปลูกฝังในจิตใจและให้เกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบชั่วดี เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว ประกอบด้วย กตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ เป็นต้น เนื้อเรื่องนวนิยายซึ่งสะท้อนคำสอนของขงจื๊อที่แทรกไว้ในนวนิยายไทย มีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตร บิดามารดา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ คุณธรรมของบุตร

บุตรที่มีคุณธรรมเป็นบุตรที่มีพฤติกรรมที่ดี ทำหน้าที่ของตน ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่บิดามารดา คนอื่น และสังคม ขงจื๊อสอนว่าบุตรต้องมีคุณธรรมกตัญญูต่อบิดามารดา ครอบครัวยิ่งจะมีความสุขและสังคมจะมีความมั่นคง นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าในด้านการสอนให้บุตรปฏิบัติตนเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดาทั้งเมื่อยังมีชีวิตและเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต

๑) คุณธรรมของบุตรเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต

ตามคำสอนของขงจื๊อ เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต บุตรต้องตอบแทนบุญคุณโดยการเคารพบิดามารดาและเลี้ยงดูบิดามารดา นวนิยายไทยมีคุณค่าในด้านการสอนบุตรให้มีคุณธรรม โดยการตอบแทนบุญคุณเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต ได้แก่ การเคารพเชื่อฟังบิดามารดา และการเลี้ยงดูบิดามารดา

๑.๑) คุณธรรมการเคารพเชื่อฟังบิดามารดา

บุตรเรียนรู้การดำเนินชีวิตและการทำงานจากคำสอนหรือคำแนะนำของบิดามารดา ทำให้บุตรสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ดังนั้น บุตรจึงต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา เป็นคุณธรรมของบุตรในการปฏิบัติตนเพื่อตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ดังตัวอย่าง

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตร ดังเช่น ตอนที่ แก้วสิบเอ็ด เล่าว่าต้นสว่างอุ้บเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ไม่แสดงกิริยากระด้างกระเดื่องต่อผู้ใหญ่ จึงทำให้เขาได้รับความยอมรับจากสังคมไทยและทำการค้าขายเจริญรุ่งเรือง มีฐานะร่ำรวย เป็นเจ้าแก้อย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่าง

ลูกเคยอ่านพบในหนังสือว่า รุ่งลูกก็ต้องดีกว่ารุ่งพ่อ โลกจึงจะเจริญ มันขัดกับความเชื่อและประเพณีของเราเหลือเกิน ถ้อยคำอย่างนั้นสอนให้เด็กกระด้างกระเดื่องผู้ใหญ่ ผิดจากคำสอนของท่านขงจื้อ โลกเจริญอย่างอลหม่านแน่ ถ้าลูกยังไม่เชื่อฟังพ่อแม่เลยเอาแต่ใจตัว ้วยเพียงเท่านั้นจะทำทุกสิ่งถูกต้องได้อย่างไร

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๕๗๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ต้นสว่างอุ้บเคารพเชื่อฟังบิดามารดา จึงทำให้เขาประพฤติตนได้ถูกต้อง และมีความเจริญในการดำเนินชีวิต เรื่องราวในนวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรให้เคารพเชื่อฟังบิดามารดา ซึ่งเป็นผลดีต่อครอบครัว นอกจากนี้ยังทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต และมีผลต่อพัฒนาให้โลกมีความเจริญ

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตร ดังเช่นตอนที่สามสิบ เล่าว่าบุตรเชื่อฟังและประพฤติตนตามคำสอนของปู่ที่สืบทอดกันมาในวงศ์ตระกูลว่า ต้องมีความซื่อสัตย์และไม่เห็นแก่ตัว แล้วจะทำให้กิจการค้าขายรุ่งเรือง ดังตัวอย่าง

การทำการค้าหรือทำอะไรก็ตามขอให้เลือกทำแต่สิ่งที่สะอาดเหมือนอย่างมดที่เลือกกินแต่ของสะอาดและอยู่ที่ที่สะอาด อย่างมังกายหรือเห็นแก่ได้อย่างหนอนที่อยู่ในที่กินได้แม้กระทั่งในส้วม

คำสอนของปู่ในเรื่องนี้เป็นสิ่งซึ่งลูกหลานในตระกูลแทบทุกคนถือปฏิบัติมาโดยตลอด และอาจจะเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้กิจการค้าของเราเป็นที่เชื่อถือโดยทั่วไปมาแต่ไหนแต่ไร

(ลอดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๒๐๒)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ตัวละครประพฤติปฏิบัติตนด้วยการเคารพเชื่อฟังบิดามารดา จึงทำให้บุตรเลือกทำแต่สิ่งที่ดี ดังที่มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ไม่เห็นแก่ตัวหรือไม่คิดจะคดโกงลูกค้า ทำให้กิจการค้าของบุตรที่เคารพเชื่อฟังบิดามารดาเป็นที่เชื่อถือของลูกค้า ตัวอย่างในนวนิยายไทยจึงเป็นการยืนยันว่า นวนิยายไทยมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรให้เคารพเชื่อฟังบิดามารดา บุตรที่มีคุณธรรมเช่นนี้จะประสบความสำเร็จในการค้าขาย รวมทั้งคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบุตรผ่านบทบาทของตัวละคร และสะท้อนให้เห็นผลที่ติของการมีความกตัญญู ซึ่งแสดงออกโดยเคราฟเชื้อฟิงบิดามารดา จะทำให้ การประกอบอาชีพมีความมั่นคง ชีวิตมีความก้าวหน้า และได้รับการยกย่องเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

๑.๒) การเลี้ยงดูบิดามารดา

บุตรที่ดีต้องมีคุณธรรมความกตัญญูโดยการทำหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อแก่เฒ่า ทำให้บิดามารดามีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ บุตรที่ดีจะไม่ทอดทิ้งให้บิดามารดาทุกข์ยากลำบาก เป็นคุณธรรมที่ขงจื้อได้สอนให้บุตรคนจีนต้องเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นความกตัญญูที่มีต่อบิดามารดา

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรด้วยการเลี้ยงดูบิดามารดา ดังเช่น ตอนที่เก้าสิบเก้า เล่าว่าเม่งจู (บุตรหญิง) ดูแลอาหารการกินของ ต้นสว่างอู๋ (บิดา) เมื่อเขาย้ายไปอาศัยอยู่กับเม่งจู และในตอนสุดท้ายต้นสว่างอู๋ไม่ไปอยู่กับบุตรชาย แต่อยู่กับเม่งจูอย่างมีความสุข ดังตัวอย่าง

แม้ว่าเม่งจูจะนึกว่าลูกไม่ให้เงินเธอเลย เธอก็ยังคงเหมือนเดิม กลับจากทำงานก็มีขนมมาฝาก พุดคุยด้วยราวกับว่า เราอยู่ที่บ้าน

(*จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๕๒ : ๖๒๒*)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ถึงแม้เม่งจูจะเป็นบุตรหญิงซึ่งคนจีนมักจะไม่รักเท่า บุตรชาย แต่เม่งจูก็มีความกตัญญู เอาใจใส่เลี้ยงดูบิดาที่แก่เฒ่า นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรให้มีความกตัญญู ซึ่งแสดงออกโดยการเลี้ยงดูบิดามารดา ไม่หวังสิ่งตอบแทน ใด ๆ และการแสดงถึงบทบาทของตัวละครที่เป็นบุตรหญิง ก็เป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่า แม้ว่า บิดามารดาจะไม่ได้รับรักบุตรหญิงมากเท่าบุตรชาย แต่บุตรหญิงก็ยังต้องตอบแทนบุญคุณด้วยการเลี้ยงดู บิดามารดาด้วยความเคารพรักเพื่อให้บิดามารดามีความสุขทั้งกายและจิตใจ

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับก๋ง* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่ต้องเลี้ยงดู บิดามารดา ดังเช่น ตอนที่สี่ เล่าว่าหยก (หลาน) ทำอาหารที่ก๋งชอบเพื่อให้ก๋งรับประทานข้าวได้อย่าง เอร์ดีอร่อย เป็นความสุขในครอบครัวถึงแม้ว่ามีฐานะยากจน ดังตัวอย่าง

ก๋งจะกินข้าวได้มากกว่าปกติหากมีอ่อมี่แกงจืดหมูสับ ปลาช่อน ก๋งจะตักน้ำแกงจืดร้อน ๆ ราดลงบนข้าวในชามจนชุ่ม แล้วใช้ตะเกียบพวยเข้าปากอย่าง สิ้นค่อนอร่อย หมูสับละเอียด ๆ ก๋งจึงคิบกิน ถ้าเป็นหมูชิ้น ๆ จะคิปลั้ชามของฉันทเพราะฟันของก๋งไม่ดี ฉันทจึงมักทำแต่หมูสับเพื่อก๋งจะได้กินได้ด้วย ปลาที่เช่นเดียวกัน ต้องต้มหรือนึ่ง ก๋งจะชอบมาก คิบกิมซีอิ้วขาวหรือ เต้าเจี้ยวแล้วพวยเข้าปากพร้อมข้าวอย่างเจริญอาหาร

(*อยู่กับก๋ง. ๒๕๕๒ : ๒๗*)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า หยกทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อดูแลและเอาใจใส่ก๋งที่เปรียบเหมือนบิดาของตน ถึงแม้ว่าอยู่ในฐานะยากจน นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรให้มีความกตัญญู ซึ่งแสดงออกโดยการประพฤติปฏิบัติตนด้วยการเลี้ยงดูบิดา เอาใจใส่อาหารการกินของบิดามารดาไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม ก็เพื่อให้บิดามารดามีความสุข

สรุปได้ว่านวนิยายได้สอดแทรกคุณธรรมของบุตรที่ดีผ่านบทบาทของตัวละคร และสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ดีงามของบุตรที่มีความกตัญญูโดยเลี้ยงดูบิดามารดาอย่างเสมอต้น

เสมอปลาย ดูแลบิดามารดาเมื่อแก่เฒ่า ได้อยู่กับบุตรหลานอย่างมีความสุข การมีคุณธรรมของบุตร เช่นนี้เป็นกรปฏิบัติตนที่มีส่วนช่วยลดปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง

๒) คุณธรรมของบุตรเมื่อบิดามารดาเสียชีวิต

เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต บุตรที่ดียังต้องแสดงถึงความกตัญญูอย่างต่อเนื่องโดยการจัดงานศพบิดามารดาตามประเพณีจีน เป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาสืบทอดคำสอนของขงจื้อ และยังแสดงถึงคุณธรรมของบุตรคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย นวนิยายไทยที่มีคุณค่าในด้านการสอนให้บุตรมีคุณธรรมตอบแทนบุญคุณเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตโดยผ่านประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำศพ ได้แก่ การจัดงานศพ และการระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา

๒.๑) การจัดงานศพ

บุตรที่มีความกตัญญูจะจัดพิธีงานศพบิดามารดาเพื่อตอบแทนบุญคุณและทำให้คนในสังคมรับรู้ว่าเป็นบุตรที่มีคุณธรรมที่ดี นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าในด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่มีความกตัญญูโดยการปฏิบัติตนเป็นการตอบแทนบุญคุณเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตผ่านการจัดงานศพ ได้แก่ พิธีงต๋ก และการไว้ทุกข์

๒.๑.๑) พิธีงต๋ก

พิธีงต๋กเป็นพิธีกรรมส่วนหนึ่งในงานศพของคนจีนที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของบุตรที่จะตอบแทนบุญคุณต่อบิดามารดาเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อให้บิดามารดามีความสุข เช่นเดียวกับเมื่อยังมีชีวิต

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่จัดพิธีงต๋ก ดังเช่น ตอนที่สิบหก เล่าว่า หมุยเอ็ง (บุตรหญิง) จัดพิธีงต๋กแก่ล่องวณฑ (บิดา) ดังตัวอย่าง

ในวันพิธีงต๋ก หมุยเอ็งเป็นคนถือกระถางธูป ไม่มีคนถือธง อั้งบ้วยจึงถือเสียวเอง ขณะที่เดินตามขบวนพระผู้สวดทำพิธีงต๋ก อั้งบ้วยร้องไห้ ... เสียวของผู้สวดราวกับจะเข้าไปกระตุ้นเตือนความทุกข์ในใจ เสียวนั้นเสียดแทรกเข้าไปในดวงใจของลูกหลาน เสียวสะท้อนไปทุกขุมขนเย็นเยือกราวกับลมหนาว หมุยเอ็งท้อไหล่น้ำซิดไม่มีสีเลือด

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๑๖๔)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ถึงแม้ว่าหมุยเอ็งจะเป็นบุตรหญิงที่บิดามารดาคนจีนรักไม่เท่ากับบุตรชาย แต่หมุยเอ็งก็เป็นบุตรที่ดี ในฐานะเป็นบุตรคนโตมีความกตัญญู ก็ทำหน้าที่ถือกระถางธูปเดินตามขบวนพระผู้สวดในพิธีงต๋ก นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรที่มีความกตัญญูโดยการจัดพิธีงต๋กให้ครบถ้วนตามหน้าที่ของบุตรซึ่งจะปฏิบัติตามประเพณีเพื่อให้บิดามารดาที่เสียชีวิตแล้วได้รับสิ่งที่ตั้งใจมาจากการทำตามประเพณีของบุตร

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรโดยการจัดพิธีงต๋กอย่างถูกต้อง ดังเช่น ตอนที่สิบเก้า เล่าว่าตง (บุตรชาย) จัดพิธีงต๋กแก่บิดา ดังตัวอย่าง

“ผมมาบอกเรื่องพ่อเสีย จะทำกงเต๊กวันชีวชาวันนี้” ภูมิชายบอกกล่าวอย่างสุภาพ “เป็นคือวันที่หก เช้าวันที่เจ็ดจะส่งศพไปสุสาน ก่อนไปจะเลี้ยงโต๊ะขอเชิญด้วย”

“มีกงเต๊กด้วยหรือ จากวัดไหนล่ะ” เกียวตื่นตื่นเล็กน้อยเพราะงานศพถ้ามีกงเต๊กนับว่าเป็นงานใหญ่

“ก็จัดวัดเล่งเน่ยยี่ ดีที่สุดแล้วครับ”

“ดี ทำให้ครบถ้วนดีนะ มีลูกชาย หลานชายพร้อมนี่ดี ทำพิธีก็มีคนเดินนำครบ ทั้งคนถือธง อุ้มกระดาษรูป”

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๑๘๕)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ตงซึ่งเป็นบุตรชายคนโตมีบทบาทสำคัญในการจัดพิธีกงเต๊กให้ถูกต้องตามประเพณีคือ การนิมนต์พระจีนและการทำหน้าที่อุ้มกระดาษรูปมีบุตรชายรองลงมาเพื่อนำบิดาไปสวรรค์อย่างมีความสุข นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรที่มีความกตัญญูโดยปฏิบัติตามประเพณีเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตโดยจัดพิธีกงเต๊กเป็นคุณธรรมที่บุตรที่ดีจะปฏิบัติต่อบิดามารดาถึงแม้ว่าจะเสียชีวิตแล้วก็ตาม

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบุตรที่ดีผ่านบทบาทของตัวละครและสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ติงามของบุตรที่จัดงานศพตามประเพณีอย่างถูกต้องและสมเกียรติโดยคนในสังคมมีส่วนร่วมและได้ข้อคิดที่จะรักษาคุณธรรมความดีงามโดยกตัญญูต่อไป

๒.๑.๒) การไว้ทุกข์

การไว้ทุกข์เป็นประเพณีที่บุตรที่มีคุณธรรมจะกระทำเพื่อแสดงถึงความรักและความเสียใจต่อการเสียชีวิตของบิดามารดา โดยการปฏิบัติตนที่ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว

นวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่ไว้ทุกข์ ดังเช่น ตอนที่แปดสิบเก้า เล่าว่าเวงคิมจัดงานแต่งงานอย่างเรียบง่าย เพราะเป็นช่วงของการไว้ทุกข์ที่หมุยเอ็ง (มารดา) ถึงแก่กรรมดังตัวอย่าง

ตอนนี้ลูกไม่มีเรื่องอะไรจะเล่า นอกจากเรื่องงานศพของหมุยเอ็งและงานแต่งงานของเวงคิม งานแต่งงานไม่มีอะไรน่าสนใจมากนัก เพราะเราจัดอย่างเรียบง่าย ๆ การแต่งงานเพื่อจะหาสะใภ้มาไว้ทุกข์ จะจัดให้ใหญ่โตหรือรื่นเรริงน่ะไม่ได้

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๕๕๒)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า เวงคิมเป็นบุตรที่ดี มีคุณธรรมที่จัดงานมงคลคืองานแต่งงานอย่างง่าย ๆ เพราะเป็นช่วงของการไว้ทุกข์ให้มารดา และเขายังทำตามประเพณีที่จะได้ลูกสะใภ้มาทำหน้าที่ไว้ทุกข์ให้ครอบครัวอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ คือมีทั้งบุตรชายและสะใภ้ นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรโดยการไว้ทุกข์ ตามประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความกตัญญูในการดำเนินชีวิตที่ได้ปฏิบัติตามและสืบทอดกันมา

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบุตรที่ดีผ่านบทบาทของตัวละครและสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ติงามของบุตรที่มีคุณธรรมความกตัญญูโดยการปฏิบัติตนตาม

ประเพณีการไว้ทุกข์ เป็นตัวอย่างที่ทำให้เข้าใจถึงความดีงามของคุณธรรมของบุตร ซึ่งบุตรควรรักษา และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งต่อไป

๒.๒) คุณธรรมการระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา

บุตรที่มีคุณธรรมจะระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา แม้ว่าจะเสียชีวิตไปแล้ว บุตรที่ดีจะทำพิธีนำศพฝังศพที่ฮวงซุ้ย (สุสาน) โดยหาสถานที่ที่มีชัยภูมิดี สวยงาม มีทิศทาง (องศา) และองค์ประกอบครบถ้วน ถูกต้องเหมาะสมกับบิดามารดาที่เสียชีวิต โดยมีความเชื่อว่าฮวงซุ้ย (สุสาน) จะทำให้บิดามารดามีความสุขได้

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา ดังเช่น ตอนที่ห้าสิบ กล่าวเมื่อพ่อเลี้ยงของตนสว่างอยู่เสียชีวิต เขาได้หาฮวงซุ้ย (สุสาน) ที่เหมาะสมสำหรับฝังศพพ่อเลี้ยง ดังตัวอย่าง

...งานศพพ่ออุปถัมภ์จัดไปด้วยดี ลูกจัดให้มีมิ่งเด็กและพิธีอื่น ๆ อย่างครบถ้วน เสียเงินซื้อเครื่องกระดาษไปหลาย เขาทำไว้สวย ๆ ทั้งเสื้อผ้า บ้านช่อง ของใช้ รถยนต์ และหุ่นคนรับใช้ นอกจากจัดตามความเชื่อของเราแล้ว ลูกยังจัดให้มีพิธีทางพุทธศาสนาด้วย มีงานสวดศพเจ็ดคืนแล้วจึงมีมิ่งเด็ก มีการเลี้ยงพระทำทาน แล้วจึงนำศพไปบรรจุไว้ในฮวงซุ้ยที่เตรียมไว้ ทำเลฮวงซุ้ยดีมาก ผู้ทำพิธีกล่าวว่าจะทำให้ความเจริญกับลูกหลาน เนื่องจากฮวงซุ้ยตั้งอยู่เหนือน้ำและเป็นที่สูงคล้ายปากมังกร มีน้ำไหลเท่ากับมีโชคกลางไหลมาให้ลูกหลานตลอดกาล ครบยี่สิบเอ็ดวันเลี้ยงพระอีก ห้าสิบวัน ร้อยวัน ก็เลี้ยงพระ หวังว่ากุศลที่ลูกสร้างจะไปถึงมือพ่อ

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๓๐๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ต้นสว่างอุทิศบุญต่อพ่อเลี้ยงโดยจัดงานศพตามประเพณีจีนอย่างครบถ้วน นำศพไปฝังในสถานที่ที่เหนือน้ำและเป็นที่สูงคล้ายปากมังกร ให้พ่อเลี้ยงมีบ้านที่สวยงามเพื่อจะได้มีความสุข นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรที่ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาโดยทำฮวงซุ้ยที่ดี เพื่อจะได้ระลึกถึงบิดามารดา และเตือนตนเองไม่ให้ลืมบุญคุณของบิดามารดาและจะได้ทำความดีต่อครอบครัวและสังคมต่อไป

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่ระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา ดังเช่นตอนที่สี่สิบเก้า กล่าวเซ่ง (บิดา) เสียชีวิต บุตรได้สร้างฮวงซุ้ยเป็นที่ฝังศพของบิดา ดังตัวอย่าง

“จะไว้สุสานไหน” ภูมิชายถามเทียนธรรม

“ผมว่าที่เมื่อวานเราไปนั่นแหละ เพราะท่านถือโหลแก้วกันแล้ว ไม่ไกลนักด้วย ที่จริงผมอยากจะเผา แต่เกรงว่าปู่คงไม่ชอบใจเพราะท่านยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม ก็ต้องฝังในสุสาน”

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๘๙๒)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ตัวละครเป็นบุตรที่มีคุณธรรมโดยการระลึกถึงบุญคุณของบิดา จึงแสวงหาที่สร้างฮวงซุ้ยที่ดีเพื่อฝังศพตามประเพณีจีน นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรที่มีความกตัญญูโดยระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา ปฏิบัติตนที่ดีโดย

การหาของขวัญที่ดีและเหมาะสมกับบิดามารดาตามประเพณีและความเชื่อของคนจีน รวมทั้งยังจัดพิธีเซ่นไหว้แสดงถึงการระลึกถึงบุญคุณและรักษาคุณธรรมความกตัญญูต่อวงศ์ตระกูล

ดังนั้น นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบุตรผ่านบทบาทของตัวละครและสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ติงามของบุตรที่มีคุณธรรม การระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา บุตรจะสร้างของขวัญแก่บิดามารดา เป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่เสียชีวิตไปแล้ว

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยมีคุณค่าในด้านการสอนคุณธรรมของบุตรที่มีความกตัญญู นวนิยายไทยจึงเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบุตรที่ดีโดยการเคารพเชื่อฟังบิดามารดา การเลี้ยงดูบิดามารดา การจัดงานศพและการระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว เป็นการรู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ ทำสิ่งที่ถูกต้องตามความเหมาะสม ซึ่งจะได้รับการยอมรับจากสังคมและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

๔.๑.๒ คุณธรรมของบิดามารดา

บิดามารดามีสถานภาพเป็นหัวหน้าหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว จะต้องมีความดีคุณธรรมเพื่อครอบครัวจะได้มั่นคง มีความอบอุ่น ได้รับการเคารพยกย่องจากสังคมและยังเป็นแบบอย่างแก่บุตรหลานในครอบครัวและวงศ์ตระกูล

นวนิยายไทยมีคุณค่าในด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดา ที่แสดงออกด้วยการให้ความรักเอ็นดูและให้อภัยแก่บุตรหลาน

๑) ความรักเอ็นดูบุตรหลาน

บิดามารดาต้องเอาใจใส่บุตรเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี บิดามารดาจึงต้องมีคุณธรรมโดยมีความรักและเอ็นดู รวมทั้งปรารถนาดีต่อบุตรหลาน ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้บุตรหลานดำเนินชีวิตเพื่อมีชีวิตประสบความสำเร็จต่อไป

นวนิยายไทยมีคุณค่าในด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน และการส่งเสริมบุตรหลานในทางที่ดี

๑.๑) การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

บิดามารดาที่มีคุณธรรมย่อมจะมีความรักและเอ็นดูบุตรหลานจึงมีหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ให้เขาดำรงชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาซึ่งต้องมีบทบาทหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง ดังเช่น ตอนที่หนึ่งเล่าว่าปู่สั่งสอนบุตรหลานให้พึ่งตนเองจะได้มีชีวิตที่มั่นคงได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ดังตัวอย่าง

ปู่บอกว่าในโลกนี้นอกจากพ่อแม่แล้ว ไม่มีใครจะให้อะไรเราเปล่า ๆ โดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน และถ้าเราไม่ต้องการเป็นหนี้บุญคุณใครโดยไม่รู้จักจบสิ้น เราก็ต้องช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดและอดทนให้มากที่สุด

(*ลอดลายมังกร*, ๒๕๓๔ : ๑๓)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่ซึ่งเปรียบเหมือนบิดาของครอบครัวได้อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้รู้จักพึ่งพาตนเองจึงจะอยู่ในสังคมได้ นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือ

สอนคุณธรรมของบิดามารดาที่จะต้องให้รักและเอ็นดูบุตรหลาน มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลานและ
สั่งสอนบุตรให้ช่วยเหลือตัวเอง มีความอดทนที่จะพึ่งตนเองไม่รอคอยหรือหวังให้คนอื่นมาช่วย

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับก๋ง* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่อบรม
สั่งสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิต ดังเช่น ตอนที่สอง เล่าว่าก๋งสั่งสอนหยก (หลาน) ให้มีจิตใจที่
เข้มแข็งกล้าหาญที่จะต่อสู้กับชีวิต หยกจึงไม่กลัวความยากจน สามารถต่อสู้กับชีวิตจนประสบ
ความสำเร็จ ดังตัวอย่าง

*ก๋งเพียรสอนให้ฉันยอมรับความเป็นจริงของชีวิต มีความมั่นใจในตัวเองและ
เข้มแข็งต่อการบุกบันเพื่อความอยู่รอด ข้อคิดพิน ๆ ของก๋งทำให้ฉันเข้าใจ
ฐานะที่แท้จริงของตนเอง ทำให้ฉันเป็นสุขได้ในความขัดสนจนยากและ
ไม่ท้อแท้*

(อยู่กับก๋ง. ๒๕๕๒ : ๑๑)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ก๋งซึ่งหยกเคารพเสมือนบิดาได้อบรมสั่งสอนหยกให้
ยอมรับความเป็นจริงของชีวิต เข้าใจชีวิตและมั่นใจในตัวเอง นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือ
สอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน ปรารถนาดีต่อบุตรหลานและสั่งสอนให้เข้าใจ
ชีวิต ไม่ท้อแท้ต่อชีวิต มีความมั่นใจในตัวเอง กล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับก๋ง* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่อบรม
สั่งสอนบุตรหลานให้พอใจกับการดำเนินชีวิต ดังเช่น ตอนที่หนึ่ง เล่าว่าก๋งสั่งสอนให้หยกรู้จักคุณค่า
ของเครื่องนอน พอใจที่มีสิ่งเหล่านี้และเมื่อใช้แล้วต้องเก็บให้เรียบร้อยทุกครั้ง หยกจึงเป็นคน
มีระเบียบวินัยและรู้จักการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ดังตัวอย่าง

*ฉันเก็บเครื่องนอนอย่างเรียบร้อยทุกครั้ง เพราะก๋งพร่ำสอนฉันว่า สิ่งเหล่านี้
มีคุณค่าต่อชีวิตของเรา เหมือนเป็นที่รองหัวซึ่งเป็นของสูงสุดในร่างกาย เลือเป็น
เครื่องรองให้เราพ้นจากความสกปรกของธูลีดิน ผ้าห่มให้ความอบอุ่นและมุง
กันเราให้พ้นจากการรบกวนของสัตว์ประเภทเลื้อยคลานและแมลง*

(อยู่กับก๋ง. ๒๕๕๒ : ๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ก๋งซึ่งหยกเคารพเสมือนบิดาได้อบรมสั่งสอนให้หยก
มองเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้รู้จักเก็บรักษาอย่างเรียบร้อยและพอใจสิ่งที่มี นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็น
เครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน โดยมีความปรารถนาดีและสั่งสอนให้
รู้จักพอใจในชีวิต บุตรหลานจึงรู้สิทธิ รู้จักความเพียงพอ ไม่กระทำในสิ่งที่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
เพื่อประโยชน์ของตน

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่
อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้มีความพอใจในการดำเนินชีวิต ดังเช่น ตอนที่หก เล่าว่าปู่สอนให้บุตรหลาน
พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่จึงจะมีความสุขในชีวิตและสังคมจึงจะมีความสุข ดังตัวอย่าง

*ปู่ชายตาตุ่มหัวหงอกสีเงินที่สีทองเลื่อนรางหม่นมัวไปตามอายุของมัน
“ถ้าไม่มีคุณธรรมเป็นสิ่งจรรโลงจิตใจ คนเราก็คงไม่แตกต่างไปจากสัตว์ป่า
เราคงจะฉกฉวยแย่งชิงสิ่งที่เราอยากได้ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นจะมีใครเป็น
เจ้าของครอบครองอยู่แล้วหรือไม่ ผู้ใหญ่ก็ข่มเหงรังแกผู้น้อย หรือคนที่*

อ่อนแอกว่าตามอำเภอใจ ลูกหลานจะดูหมิ่นดูแคลนพ่อแม่ที่แก่เฒ่าให้ได้
รับความทุกข์ยากร้อนใจ”

ปู่ถอนหายใจเบา ๆ

“ไม่รู้ล่ะ เราอาจจะเป็นคนเก๋าหรือมีความคิดล้าสมัย ที่ยังยึดถือใน
เรื่องคุณธรรม แต่เราถือว่าผู้น้อยต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและ
ความกตัญญู ส่วนผู้ใหญ่ก็ต้องมีสิ่งที่พระอิเรียกว่า พรหมวิหารสี่”

(ลอตลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๔๔)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่ซึ่งเปรียบเสมือนบิดาของครอบครัวได้อบรม
สั่งสอนบุตรหลานให้มีคุณธรรม ไม่ฉกฉวยเอาของของคนอื่นด้วยกำลัง ไม่ข่มเหงรังแกผู้ที่อ่อนแอ
มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความกตัญญูและยังสอนให้มีคุณธรรมผู้เป็นหัวหน้าของครอบครัว คือมี
พรหมวิหารสี่ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นคำสอนให้รู้จักพอใจในชีวิต นวนิยายจึง
มีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน ปรรณาดิตต่อบุตรหลาน
และสั่งสอนให้รู้จักดำรงตนให้มีคุณธรรมทางศาสนาและรู้จักพอเพียง จึงจะจรโลงจิตใจและมีชีวิต
อย่างมนุษย์ ไม่เป็นสัตว์ที่ฉกฉวยแย่งชิงสิ่งที่ยากได้โดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นจะมีเจ้าของหรือไม่

นวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของ
บิดามารดาที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานในเรื่องการใช้จ่ายอย่างประหยัด ดังเช่น ตอนที่เก้าสิบเจ็ด เล่าว่า
ต้นสว่างอู่ (บิดา) ได้สอนให้เวงคิม (บุตร) รู้จักคุณค่าของเงิน เพราะเขาเคยได้รับความลำบากมาก่อนจึง
พยายามสั่งสอนบุตรให้รู้จักประหยัด ดังตัวอย่าง

เวลานี้เขาเฟื่องกันใหญ่ รือ่านซื้อเครื่องปรับอากาศให้เย็นมาใช้ ค่าไฟเดือน
หนึ่ง ๆ เพิ่มอีกหลายเท่าตัว เวงคิมอ้างว่าทำงานอากาศร้อน ๆ สมองไม่
ปลอดภัย ส่วนกุหลาบชอบเพราะเพื่อนมาบ้านจะได้รอดของราคาแพงที่
คนอื่นไม่มีใช้ เขากำลังเปรมกันทั้งฟัวเมียที่เดียว เงินทองมีเท่าไรก็ใช้หมด
ไม่เก็บเอาไว้สำรองบ้าง ลูกสงสัยว่าเงินในธนาคารคงจะไม่มีเหลือ ขยันหา
ขยันใช้ก็คงอยู่ได้ แต่ยามลำบากหรือค้าขายขาดทุนจะไม่มีทุนพอซั๊กได้
อดสำห้สอนให้รู้จักค่าของเงินมาตลอดชีวิต เขารู้แต่การหาเงิน แต่ไม่รู้จัก
วิธีใช้เงิน เรียนอะไรได้ครั้งเดียว ก็เห็นจะได้รับประโยชน์น้อยเต็มที เสียแรง
หวังในตัวลูกชายคนเดียว ถูกสังคมยุคใหม่กลืนไปเสียแล้ว ไม่มีลักษณะของ
บรรพบุรุษเหลืออยู่สักเท่าใดเลย

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๖๑๑)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ต้นสว่างอู่เป็นบิดาที่อบรมสั่งสอนบุตรให้รู้จักค่าของ
เงินและรู้จักการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม บุตรจะได้ไม่เดือดร้อนเรื่องงานทอง โดยเฉพาะการสอนให้บุตร
ประหยัด ไม่ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยตามค่านิยมของสังคมหรืออิทธิพลของคนอื่นมาชักจูงไป
ในทางที่ผิด ๆ นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน
ปรรณาดิตต่อบุตรหลานและสั่งสอนให้รู้จักค่าของเงินและรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย
แม้ว่าตนเองมีฐานะร่ำรวยก็ตาม

นอกจากบิดามารดาจะอบรมบุตรหลานในเรื่องการดำเนินชีวิตเพื่อให้บุตรหลานสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ นวนิยายยังให้ข้อคิดว่า บิดามารดาที่มีคุณธรรมจะอบรมให้บุตรยึดมั่นและปฏิบัติตามคุณธรรมอีก เพราะว่าการที่บุตรที่มีคุณธรรมจะได้รับความเคารพนับถือจากสังคม ทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นบิดามารดาจึงต้องมีคุณธรรม มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน และทำหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดี

นวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่อบรมสั่งสอนบุตรหลาน ดังเช่น ตอนสิบสี่ เล่าว่าปู่และย่าอบรมสั่งสอนบุตรให้มีคุณธรรมด้านความกตัญญู บุตรหลานจึงจะเป็นคนดี ดังตัวอย่าง

ปู่กับย่านิยมเป็นคนที่ยึดถือคุณธรรมเรื่องความกตัญญูเป็นอย่างมาก สมัยที่ลุงรัฐ พ่อ และอาหนูซ่งเล็ก ๆ หากมีเวลาว่าง ปู่จะเรียกลูกทั้งสามคนมานั่งใกล้ ๆ และเล่าเรื่อง “ยี่จ๊ับสี่เท้า” หรือตำนานของผู้มีความกตัญญูยี่สิบสี่คนให้ฟัง

(ลวดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๙๙)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่ซึ่งเปรียบเสมือนบิดาของครอบครัวได้สอนบุตรหลานให้เห็นความสำคัญของความกตัญญูโดยเล่าเรื่องยี่จ๊ับสี่เท้าหรือตำนานของผู้มีความกตัญญูยี่สิบสี่คนให้บุตรหลานฟัง เป็นการปลูกฝังคุณธรรมแก่บุตรหลานให้เป็นคนที่มีคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน ปรารถนาดีต่อบุตรหลานและสั่งสอนให้มีความกตัญญู

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบิดามารดาที่ดีผ่านบทบาทของตัวละคร สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่ดีงามและผลที่ดีของคุณธรรมบิดามารดาที่อบรมสั่งสอนบุตรหลานในเรื่องการดำเนินชีวิตและการมีคุณธรรมความกตัญญู มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด มีความอดทนและความกล้าหาญ ไม่ยอมแพ้ความลำบาก คุณธรรมของบิดามารดาเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะและนิสัยใจคอของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนได้อย่างชัดเจน

๑.๒) การส่งเสริมบุตรหลานในทางที่ดี

บิดามารดาที่มีคุณธรรมจะมีความปรารถนาที่ดีต่อบุตรหลาน หวังให้บุตรหลานเจริญก้าวหน้าในชีวิตการงานและมีความสุข และจะสร้างโอกาสให้บุตรหลานได้รับสิ่งที่ดีและมีการพัฒนาตนเอง เป็นการส่งเสริมสนับสนุนบุตรหลานให้มีชีวิตที่ดีในอนาคต

นวนิยายไทยมีคุณค่าในด้านการสอดแทรกคุณธรรมของบิดามารดาที่ส่งเสริมบุตรหลานในทางที่ดี ได้แก่ ส่งเสริมให้การศึกษา และสนับสนุนสร้างครอบครัว

๑.๒.๑) ส่งเสริมให้การศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิดและคุณธรรมของเด็กและเยาวชน เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญ ดังที่คำกล่าวโบราณจีนว่า “การศึกษาสามารถเปลี่ยนชีวิตได้” (知识可以改变命运) และ “การศึกษาสูงเหนือกว่าทุกสิ่งทุกอย่าง” (万般皆下品，唯有读书高) ดังนั้นบิดามารดาที่มีคุณธรรมจึงให้ความสำคัญกับการศึกษา และส่งเสริมให้บุตรหลานเรียนหนังสือให้มากที่สุด

นวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่ส่งเสริมบุตรหลานมีการศึกษา ดังเช่น ตอนที่สอง เล่าว่าปู่ส่งเทียนและแอนดี้ (บุตร) ไปเรียนวิชาการค้าที่ฮ่องกง เพื่อจะได้กลับมาใช้วิชาความรู้ทำกิจการของวงศ์ตระกูลได้ ดังตัวอย่าง

ลุงเทียนและลุงแอนดี้เป็นคนหน้าตาดี ผิวขาวสะอาด รูปร่างสูงใหญ่
แม้ตอนมาถึงเมืองไทยใหม่ ๆ จะพูดภาษาไทยไม่ได้สักคำ แต่ก็มีสาว ๆ
ทั้งไทยทั้งจีนติดกันกรอ แต่ทั้งสองคนอยู่เมืองไทยได้ไม่กี่เดือน ปู่ก็ส่งไปเรียน
ต่อด้านการค้าที่ฮ่องกง

(ลวดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๑๙)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่ซึ่งเปรียบเสมือนบิดาของครอบครัวรักบุตรหลาน จึงส่งเทียนและแอนดี้ไปเรียนที่ฮ่องกง เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในชีวิตและการทำงาน เรื่องราวในนวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน ส่งเสริมให้มีความรู้โดยสนับสนุนให้ศึกษา หากมีฐานะดีก็จะส่งไปเรียนที่ต่างประเทศเพื่อได้ความรู้ใหม่ทันสมัย จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของลูกหลานในอนาคต

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่ส่งเสริมบุตรหลานให้มีการศึกษา ดังเช่น ตอนที่สอง เล่าว่าเจ้าแก้ว (บิดา) ไม่คัดค้านเรื่องที่จิ้ม (บุตรหญิง) ต้องการเรียนหนังสือและยังส่งเสริมให้เรียนภาษาจีนเพิ่มเติมกับกังวล จิ้มจึงมีความรู้ภาษาจีนและช่วยงานบิดาได้อย่างดี ดังตัวอย่าง

โชคเข้าข้างยิ่งขึ้นเมื่อเจ้าแก้วส่งลูกสาวมาเรียนหนังสือเพิ่มเติมกับเขา
จิ้มเป็นเด็กสาวผิวขาวหน้ากลมดังวงพระจันทร์ รูปร่างท้วมหน้าเอ็นดู เจ้าแก้ว
ก็ไม่คัดค้านเรื่องลูกสาวอยากเรียนหนังสือ เพราะอยากให้ช่วยดูแลร้านยา
อยู่แล้ว หากอ่านออกเขียนได้คล่องจะช่วยงานได้มาก

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๓๑)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า จักต้องการให้จิ้มมีความรู้จึงส่งจิ้มไปเรียนภาษาจีนเพิ่มเติม นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน ส่งเสริมให้มีโอกาสได้เรียนเพิ่มเติม และไม่ขัดข้องที่บุตรหลานแม้จะเป็นบุตรหญิงซึ่งมีความต้องการจะเรียนหนังสือเพื่อให้บุตรหลานมีความรู้ความสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิต

นวนิยายเรื่อง *อยู่กึ่งกึ่ง* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่ส่งเสริมบุตรหลานให้มีการศึกษา ดังเช่น ตอนที่สี่ เล่าว่าก้องอธิบายความสำคัญของการศึกษาให้หยกฟัง เมื่อหยกบอกว่าไม่อยากไปเรียน ทำให้หยกเปลี่ยนใจจึงตั้งใจเรียนจนสามารถใช้ความรู้ประกอบอาชีพเป็นนักเขียน ดังตัวอย่าง

“เรียนไปเถอะ หยก คนจนต้องหาวิชาไว้เลี้ยงตัวเพราะไม่มีเงินทองไว้ให้
ใช้สอยโดยไม่ต้องทำงาน ตอนเด็ก ๆ ทุกคนมีหน้าที่เรียน โตแล้วทำงาน”
ดวงตาที่เริ่มมีฝ้าขุ่นบาง ๆ ตามวัยของก้องประสานแว่นนึ่งกับดวงตาของฉันทน์
“คนที่มิวิชาติดตัวยากนักที่จะอัปจน แพ้คนยาก และไม่เสียเปรียบใครด้วย
ถ้าไม่มีวิชาติดตัวเลยจะทำงานสูง ๆ อะไรก็ได้ ต้องเป็นคนหาเช่ากินค่า

ติดอยู่กับดินกับทรายตลอดชีวิต พยายามเรียนไปเถอะ หยก หมดสมองที่จะเรียนเมื่อไรค่อยหยุด”

(อยู่กับกิ่ง. ๒๕๕๒ : ๓๓)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า กิ่งซึ่งหยกเคารพเสมือนบิดารักหยกจึงส่งเสริมให้หยกเรียนหนังสือเพื่อจะได้มีความรู้ ได้ทำงานที่ดี ไม่ต้องลำบากในอนาคต นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน ส่งเสริมให้เรียนหนังสือให้มากที่สุดเพื่อจะได้ทำงานที่ดี ไม่ต้องยากลำบากอัปจนเหมือนคนที่ด้อยการศึกษาที่ต้องหาเช้ากินค่ำหรือมีฐานะความเป็นอยู่ยากลำบาก

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบิดามารดาผ่านบทบาทของตัวละครและพฤติกรรมที่ดีที่มีคุณธรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษา บุตรหลานจะมีความรู้และมีความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น ชีวิตจะได้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

๑.๒.๒) สนับสนุนการสร้างครอบครัว

ครอบครัวมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์และการดำรงวงศ์ตระกูล บิดามารดาจึงปรารถนาดี ต้องการให้บุตรหลานมีความสุขจึงหาครอบครัวที่ดีและให้คำแนะนำเรื่องการแต่งงานแก่บุตร

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่สนับสนุนสร้างครอบครัวของบุตรหลาน ดังเช่น ตอนที่เจ็ดสิบสาม เล่าว่าต้นสว่างอู่ (บิดา) หาครอบครัวให้ชู่กิม (บุตรหญิง) จะได้มีครอบครัวที่ดี ดำรงวงศ์ตระกูลให้มีชื่อเสียงได้ต่อไป ดังตัวอย่าง

ลูกมีข่าวดีจะเรียนให้แม่ทราบ นั่นคือชู่กิมจะแต่งงาน แต่งกับชายที่ลูกหาให้เสียด้วย เขาเป็นบุตรพ่อค้าร้านขายข้าวสารไม่ใหญ่นัก ฐานะดีพอสมควร ลูกไม่เห็นว่าชู่กิมจะยอมตามใจลูกง่าย ๆ เช่นนี้ เมื่อไม่นานมานี้แก้อ่านคบผู้ชาย ลูกจึงคิดว่าแกสมควรมีคู่ได้แล้วในปีหน้าหรือปีหน้า แม่จะอายุน้อยไปหน่อย แต่นั่นแหละ ผู้หญิงอายุสิบหกเขาก็มีคู่กันได้แล้ว ไม่มีใครอาจตำหนิได้ น่าภูมิใจเสียอีกที่ลูกสาวของเราสวย จนมีคนมาขอแต่งงานตั้งแต่อายุยังไม่ทันยี่สิบ ลูกสาวบางบ้านอยู่จนอายุสี่สิบกว่า ผู้ชายที่ไหนจะสนใจมองลูกรู้จักกับพ่อของเด็กหนุ่มคนนั้นมานานแล้ว แต่ไม่สนิทสนมอะไรนัก กิมเป็นพ่อสื่อในเรื่องนี้”

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๔๕๖)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ต้นสว่างอู่หาครอบครัวให้บุตรหญิงด้วยความรัก และต้องการให้บุตรมีครอบครัวที่ดี นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน มีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน สนับสนุนการสร้างครอบครัวของบุตรหลาน แนะนำคนที่ดีเหมาะสมและมีฐานะดีให้แต่งงานเพื่อบุตรหลานจะได้มีครอบครัวดีและความสุขในชีวิต

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของ บิดามารดาที่สนับสนุนสร้างครอบครัวของบุตรหลาน ดังเช่น ตอนที่สี่ เล่าว่าอาสนับสนุนให้แข่ง (หลาน) แต่งงานกับเกี้ยว บุตรหญิงของอาซึ่งสนิทสนมกับแข่ง แข่งกับเกี้ยวสร้างครอบครัวและมีชีวิตที่ดี ดังตัวอย่าง

อาสะใภ้เห็นว่าเขากับเกี้ยวสนิทสนมกันมาก อากี้เห็นควรให้แต่งงานกัน เสียที แข่งอายุยี่สิบแล้ว สมควรแต่งงานได้ เมื่ออาเรียกมาถามความสมัครใจ เลือดลมของวัยหนุ่มทำให้เขาตอบรับ เกี้ยวหน้าตาดี เลือดผสมไทยจีนทำให้ หล่อนสวยแปลก เครื่องหน้าคม จมูกโด่ง ตาโต แต่ผิวขาวกว่าคนไทยทั่วไป วัยเพียงสิบห้าเศษ ๆ เปลี่ยนปลั่งเกินกว่าหนุ่มยี่สิบคนไหนจะปฏิเสธได้ แล้วแข่งยังคิดว่าเมื่อแต่งงานกันแล้วเกี้ยวยอมจะเข้าดูแลตัวยาของเขาดี ขึ้นกว่าเมื่อครั้งรับจ้างเขาทำงาน ในเมื่อหล่อนมีส่วนได้เสียกับกิจการของเขา เต็มตัว

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๓๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า บิดาคู่ครองให้เกี้ยวด้วยความรักเพื่อให้มีครอบครัวและมีชีวิตที่มีความสุข นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลานมีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน สนับสนุนสร้างครอบครัวของบุตรหลาน เมื่อถึงเวลาสมควรก็หาคนที่เหมาะสมให้แต่งงาน เลือกจากคนที่รู้จักคุ้นเคยสนิทสนมให้เป็นคู่ครอง บุตรหลานจะได้มีความสุขและมีครอบครัวที่มั่นคง

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของ บิดามารดาที่สนับสนุนสร้างครอบครัวของบุตรหลาน ดังเช่น ตอนที่ห้า เล่าว่าปู่ให้พ่อแต่งงานกับ บุตรหญิงของนายขจรเกียรติซึ่งมีฐานะดีและร่ำรวย เมื่อบุตรได้แต่งงานกับบุตรหญิงนายขจรเกียรติ แล้วก็มีฐานะที่มั่นคง ดังตัวอย่าง

“ถึงยังไงลูกสาวใครก็สู้ลูกสาวนายขจรเกียรติ ไฟศาลพันธุกิจ ไม่ได้ทรอก เรือล่มในหนองทองมันจะไปไหน”

“พ่อไม่ว่าอะไรบ้างหรือฮะ”

“จะไปว่าอะไร พี่น่านะ เจ้าลูกกตัญญู พ่อแม่้วยังไงเขาก็ว่าตาม”

(ลอดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๔๐)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่หาคู่ครองที่มีฐานะที่ดีให้บุตรหลานด้วยความรัก เพื่อให้มีครอบครัวที่ดีและมีฐานะที่มั่นคง ในนวนิยายไทยจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่รักและเอ็นดูบุตรหลาน โดยมีความปรารถนาดีต่อบุตรหลาน สนับสนุนให้บุตรหลานแต่งงานกับคนที่ฐานะที่เหมาะสม จะได้มีครอบครัวที่มีความสุขและความเจริญ

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบิดามารดาผ่านบทบาทของตัวละคร และสะท้อนให้เห็นคุณธรรมของบิดามารดาที่จะสนับสนุนบุตรหลานในการสร้างครอบครัว มีความปรารถนาดีที่จะให้บุตรหลานมีความสุขในชีวิต โดยแนะนำหรือหาคู่ชีวิตที่เหมาะสม เป็นคนที่ครอบครัวทั้งสองฝ่ายรู้จักดี เพราะมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมานาน และเป็นครอบครัวที่มีฐานะดี บุตรหลานจะได้มีครอบครัวที่มั่นคง

๒) การให้อภัยบุตรหลาน

การให้อภัยบุตรหลานเป็นคุณธรรมที่ดั่งงามของคนจีนที่สืบทอดมายาวนาน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวที่แม้ว่าบุตรหลานจะทำผิดพลาด แต่บิดามารดาก็ให้อภัยและให้อโอกาสบุตรหลานกลับตัวมาเป็นคนดี

นวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนคุณธรรมของบิดามารดาที่มีความเมตตากรุณาต่อบุตรหลาน ดังเช่น ตอนที่สี่สิบห้า เล่าว่าปู่เมตตาชาวยุ้ย (หลาน) ถึงแม้ว่าชาวยุ้ยเคยทำให้บริษัทของปู่เสื่อมเสียชื่อเสียงแต่ปู่ยังให้อภัยและให้อโอกาสแก้ตัว ดังตัวอย่าง

“ชาวยุ้ยมาค่ะ”

ย่าเนียมกระซิบบอกปู่

“ชาวยุ้ยหรือ”

ปู่พยายามพรางขึ้นมองหลานชายที่ก่อเรื่องเดือดร้อนให้ไม่รู้จักรับ

“ปู่ครับ”

พี่ชาวยุ้ยเดินเข้ามาช้า ๆ และยกมือทั้งสองข้างที่ติดกุญแจมือขึ้นกราบบนอกปู่

“ผมขอโทษ”

“ไม่เป็นไรหรอก”

ปู่ยกมือซ้ายขึ้นลูบศีรษะหลานชายอย่างปลอบโยน

“เรารออยู่นานเหลือเกิน นานจนคิดว่า คงไม่มีโอกาสได้พบหน้าเจ้าอีกแล้ว”

พี่ชาวยุ้ยเงยหน้าขึ้นมองปู่ น้ำตาไหลพรากเป็นทาง

“ขอบใจที่อุตส่าห์มา ไม่ต้องเป็นห่วงอะไรทั้งสิ้น ทุกอย่างว่ากันไปตามผิดตามถูก แต่ขอให้อู้อย่างหนึ่งว่าเราจะไม่ทอดทิ้งเจ้า พวกสื่อพาณิชย์ทุกคนจะคอยดูแลเจ้าอย่างดีที่สุดตลอดไป”

(ลวดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๒๙๑)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่ซึ่งเปรียบเสมือนบิดาของครอบครัวได้ให้อภัยชาวยุ้ยแม้ว่าเขาจะทำผิด ปู่ให้กำลังใจเมื่อเขายอมรับผิด นวนิยายจึงมีคุณค่าเป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมแก่บิดามารดาให้อภัยบุตรหลานแม้บุตรหลานจะทำผิดพลาด ก็ยกโทษและให้อโอกาสแก้ตัวเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่เป็นคุณธรรมความเมตตากรุณาที่บิดามารดามีต่อบุตรหลานจะไม่ทอดทิ้งบุตรหลานตนและจะให้กำลังใจเพื่อให้อบุตรหลานที่มีชีวิตผิดพลาดจะได้เปลี่ยนแปลงเป็นคนดี

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกคุณธรรมของบิดามารดาผ่านบทบาทของตัวละครและสะท้อนให้เห็นคุณธรรมบิดามารดาที่มีความเมตตากรุณาและให้อภัยบุตรหลาน บุตรหลานจึงเป็นคนที่มีสติรู้ผิด รู้จักการให้อภัยและได้กำลังใจจากครอบครัวเมื่อทำผิดพลาด

การวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยายไทยในด้านการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมของบิดามารดา สรุปได้ว่า นวนิยายไทยมีคุณค่าแก่ผู้อ่าน เป็นเครื่องมือสอนคุณธรรมของบิดามารดาว่าบิดามารดาที่ดีต้องรักและเอ็นดูบุตรหลาน ให้อภัยบุตรหลาน บุตรหลานจะได้รับการอบรมให้เป็นคนดี

และได้รับการศึกษา ทำให้บุตรหลานที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนมีครอบครัวที่ดี สามารถดำรงชีวิตและประสบความสำเร็จในการทำงาน นำความเจริญสู่ครอบครัวและวงศ์ตระกูล

๔.๒ คุณค่าด้านให้แนวคิดในการทำธุรกิจ

คนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการค้าขาย นวนิยายไทยจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับคนจีนที่ทำอาชีพการค้า นวนิยายไทยมีคุณค่าให้ความรู้และแนวคิดในด้านการทำธุรกิจ นอกจากการให้ข้อคิดเกี่ยวกับความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อคุณค่าในด้านนี้ จะทำให้นายจ้างเป็นคนที่รู้จักเคารพ ทำให้คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนประสบความสำเร็จในการค้าขายและมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย

๔.๒.๑ ความยุติธรรม

ความยุติธรรม หมายถึง มีความเที่ยงธรรม เสมอภาคในคนทุกประเภท ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา ไม่ลำเอียง และไม่แสดงออกถึงความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ให้ผู้อื่นทราบเพื่อข่มผู้อื่น การทำธุรกิจจึงต้องมีความยุติธรรม จะได้รับความรักและการยอมรับจากลูกจ้างและลูกค้า ทำให้ธุรกิจมีความเจริญก้าวหน้า

นวนิยายเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย มีคุณค่าด้านให้แนวคิดในการมีความยุติธรรมในการทำธุรกิจ ดังเช่น ตอนที่สี่สิบสอง เล่าว่าล่องว่นทองซึ่งเป็นพ่อค้าที่มีความยุติธรรม ให้เกียรติลูกจ้างอย่างเสมอภาคด้วยความจริงใจ ลูกจ้างจึงเคารพภักดีล่องว่นทอง และทำงานให้อย่างทุ่มเท กิจการการค้าของล่องว่นทองจึงมีความเจริญรุ่งเรือง ดังตัวอย่าง

พวกเราคนจีนชอบการค้าขาย เพราะไม่ต้องมีนาย ไม่ต้องคอยรับคำสั่งจากใคร การเป็นลูกจ้างเขานั้นลำบากใจมาก นายดีลูกจ้างไม่ดี บางทีนายไม่ดีลูกจ้างดี นากคนก็มากเรื่องอย่างนี้แหละ เจ้าต้องทำงานต่อไปต้องรู้ใส่ใจเอาไว้ จะใช้ใครอย่างข่มเขา พุดกันดี ๆ คนเราทุกคนไม่ชอบให้ใครมาข่มคนจีนที่มาทำงานเป็นลูกจ้างของเราอย่าไปถือว่าเขาต่ำกว่าเป็นลูกจ้างเราต้องยกย่องเขาตามอายุและฐานะ ที่นี้เมืองไทย คนจีนที่มาจากแผ่นดินใหญ่ไม่ว่าจากฐานะหรือชนชั้นไหน เมื่อมาอยู่ต่างแดนต้องถือว่าเป็นคนเสมอกัน ลูกจ้างทำงานให้เราก็ต้องนึกว่าเขามาช่วยเรา ช่วยให้งานเสร็จเราต้องพึงเขา ไม่ใช่ว่าเขาต้องพึงเราอย่างเดียว ถ้าไม่มีคนอย่างเขาเราทำงานไม่ได้เหมือนกัน ส่วนเขาถ้าไม่มีคนจ้างให้ทำงานก็ไม่มีเงินใช้พอถือหลักนี้มาตลอดเวลาหลายสิบปีที่อยู่เมืองไทย

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๑๓๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ล่องว่นทองทำการค้าอย่างมีความยุติธรรม ถือว่าลูกจ้างเป็นคนเสมอกัน ลูกจ้างเป็นผู้ช่วยเหลือทำให้การค้าเจริญรุ่งเรือง ล่องว่นทองยุติธรรมต่อลูกจ้าง ไม่ใช่อำนาจบังคับลูกจ้าง นวนิยายจึงมีคุณค่าสอนให้ผู้ทำธุรกิจและผู้ทำกิจการต่าง ๆ ควรมีความยุติธรรมในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะทำธุรกิจ สอนให้นายจ้างมีความยุติธรรมต่อลูกจ้างโดยให้เกียรติให้ความเสมอภาค และยกย่องลูกจ้างให้เหมาะสมอายุและฐานะ ยอมรับความดีของลูกจ้างและ

ให้เกียรติอย่างจริงจัง ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ใช่อำนาจบังคับลูกจ้าง จึงจะทำให้ลูกจ้างเคารพนับถือ และทำงานอย่างทุ่มเท จนทำให้กิจการธุรกิจมีกำไรและเจริญรุ่งเรือง

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับความยุติธรรมของนายจ้างโดยปฏิบัติต่อลูกจ้างโดยให้ความเสมอภาค เป็นข้อคิดที่นำไปใช้ในการทำธุรกิจได้เป็นอย่างดีโดยสะท้อนคุณค่าผ่านบทบาทของตัวละคร แสดงให้เห็นผลที่ดีที่นายจ้างมีความยุติธรรม จึงจะเป็นที่รักใคร่ ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและสังคม

๔.๒.๒ ความซื่อสัตย์

การมีกตัญญูต่อผู้อื่นตามคำสอนของขงจื้อ จะทำให้มนุษย์ประพฤติตนอย่างจริงจัง ไม่คิดทรยศคดโกงและไม่หลอกหลวงคนอื่น เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ซึ่งจะได้รับการยอมรับและความเชื่อถือไว้วางใจจากคนอื่น โดยเฉพาะในการทำธุรกิจ ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการสอนให้มีความซื่อสัตย์ในการทำธุรกิจ ดังเช่น ตอนที่ยี่สิบห้า เล่าว่าปูเป็นพ่อค้าที่ซื่อสัตย์ มีความจริงใจในการค้าและเผื่อแผ่ไปถึงลูกจ้าง ดังตัวอย่าง

“ความจริงใจต่อกันเป็นหัวใจของการค้า หากคนเราขาดความเชื่อใจและสัตย์ซื่อต่อกัน ก็ยากที่จะทำการค้ากันได้ และต่อให้ร่างสัญญาละเอียดรัดกุมเพียงไร คนที่ไม่ซื่อก็ย่อมคิดหาทางหลบเลี่ยงไปต่าง ๆ นานา แล้วไอ้สัญญาแสนวิเศษฉบับนั้นก็คงเป็นเพียงกระดาษเช็ดกัน ลู่คำพูดที่อยู่ในใจของเราไม่ได้”

ความที่ปูเชื่อถือคำพูดมากกว่าเอกสาร ทำให้บริษัทของเราไม่ค่อยได้ทำสัญญาสัญญาอะไรกับใคร โดยเฉพาะกับบริษัทการค้าของญี่ปุ่นฮ่องกงหรือไต้หวัน แม้แต่การรับคนเข้าทำงานใน “นัฐกิจโกศล” ไม่ว่าจะในระดับไหนก็มักเป็นการตกลงกันด้วยวาจา เพราะปูว่า หากเขาไม่อยากอยู่กับเราแล้ว ถึงจะมีสัญญาผูกมัดกันยังไงเขาก็ต้องดิ้นรนไปจนได้ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะเหนี่ยวรั้งเขาไว้

แต่ก็เป็นที่น่าประหลาดใจว่า ใครก็ตามที่เข้ามาทำงานกับบริษัทเราแล้วแทบทุกคนจะอยู่กันจนเป็นปู่เป็นตาโดยไม่โยกย้ายไปไหน

(ลอดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๑๗๐)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมสำคัญของพ่อค้า นอกจากซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เชื่อถือกันด้วยคำพูด ไม่ต้องพึ่งพาสัญญาหรือการทำเอกสารต่อกัน นอกจากนี้คนที่ เป็นพ่อค้าในฐานะเป็นนายจ้างก็ต้องซื่อสัตย์ต่อลูกจ้างทั้งคำพูดและการแสดงออก นวนิยายจึงมีคุณค่าให้แนวคิดในการทำธุรกิจโดยมีความซื่อสัตย์ จริงใจและเชื่อใจลูกค้าและลูกจ้าง จึงทำให้คนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นนักธุรกิจได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น และสามารถทำกิจการได้เจริญก้าวหน้า

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ของพ่อค้าและนายจ้างให้จริงใจต่อลูกค้าและลูกจ้างผ่านบทบาทของตัวละคร โดยชี้ให้เห็นผลดีจากการมีความซื่อสัตย์

ให้จริงใจต่อคนอื่น ซึ่งเป็นคุณธรรมที่คนไทยเชื้อสายจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นในการทำธุรกิจโดยไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน จึงลดปัญหาความขัดแย้งหรือความกินแหนงแคลงใจต่อกัน และความซื่อสัตย์จะส่งผลให้ธุรกิจมีความเจริญและสังคมมีความสงบสุข

๔.๒.๓ การจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง

นายจ้างที่ดีมีความสามารถในการบริหารงาน จะจัดสวัสดิการให้แก่ลูกจ้างตามความเหมาะสม เป็นวิธีการที่ทำให้ลูกจ้างมีกำลังใจในการทำงาน เพราะเมื่อมีสวัสดิการที่ดี ลูกจ้างก็จะตั้งใจทำงาน ทำให้การค้าขายจะมีความเจริญและความก้าวหน้า

นวนิยายเรื่อง *กตัญญูพิศวาส* มีคุณค่าด้านให้ข้อคิดในการบริหารธุรกิจคือ นายจ้างควรจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง ดังเช่น ตอนที่ทกสิบเจ็ด เล่าว่าเจ้าแม่โรงงานได้ให้เงินพิเศษแก่จิ๋ว (หัวหน้างาน) ที่กลับมาช่วยทำงานที่โรงงาน เป็นการให้สวัสดิการแก่ลูกจ้าง ดังตัวอย่าง

เจ้าแม่รีบลุกขึ้นยืนบ้างแล้วก้าวยาว ๆ อ้อมโต๊ะทำงานออกมาเกาะแขนของชายหนุ่มไว้

จิ๋วเพียงมองเห็นว่าในเมื่อของแกถือของเล็ก ๆ สีชมพูอ่อนของหนึ่งไว้อย่างกระมิดกระเมี้ยน เขามองที่ของนั้นอย่างแปลกใจเมื่อเจ้าแม่ยื่นส่งให้

“อะไรหรือ” จิ๋วถาม คิ้วขมวด

ผู้เป็นนายจ้างมองสบตาจิ๋วอย่างแน่วแน่ แววในดวงตาเรียวกเล็กมีประกายขอร้องวิงวอนอย่างประหลาด เขายัดของเล็ก ๆ นั้นใส่มือของจิ๋วแล้วกล่าวเสียงเบาว่า

“รับไว้เถอะ อย่าปฏิเสธให้อัวเสียน้ำใจเลย มันเป็นเงินจำนวนไม่มากนักหรอก”

(กตัญญูพิศวาส. ๒๕๓๗ : ๕๑๓)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า เจ้าแม่โรงงานเป็นนายจ้างที่รู้จักผูกใจลูกจ้างมีสวัสดิการที่ดีแก่ลูกจ้าง โดยมอบเงินให้เป็นพิเศษแก่ลูกจ้างเพื่อเป็นการตอบแทนลูกจ้างที่มีส่วนร่วมทำให้การค้าขายมีความเจริญรุ่งเรือง ลูกจ้างจะไม่ทอดทิ้งการทำงาน แม้ว่าว่าโรงงานจะขาดทุนและมีความลำบาก นวนิยายจึงมีคุณค่าที่ให้ข้อคิดว่าการทำธุรกิจถ้านายจ้างจัดสวัสดิการให้แก่ลูกจ้าง ลูกจ้างก็จะร่วมมือและทุ่มเททำงานให้นายจ้าง จึงทำให้ธุรกิจการค้าขายมีกำไรและมั่นคง

ดังนั้น นวนิยายไทยได้สอดแทรกความรู้และข้อคิดในการบริหารงานของนายจ้างโดยจัดให้มีสวัสดิการแก่ลูกจ้าง เป็นการตอบแทนให้ลูกจ้างมีเงินไว้ใช้ในการดำเนินชีวิต นวนิยายจึงมีคุณค่าในการให้ข้อคิดแก่นายจ้างว่าการทำธุรกิจ นายจ้างควรจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง ซึ่งแสดงถึงการมีน้ำใจต่อลูกจ้าง และส่งผลให้กิจการและการค้าขายมีความเจริญก้าวหน้า

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยมีคุณค่าในการให้ข้อคิดในการทำธุรกิจ เพื่อให้ผู้เป็นนายจ้างบริหารกิจการด้วยความยุติธรรมและมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อลูกจ้างและลูกค้า นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้นายจ้างบริหารลูกจ้างซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินกิจการ ด้วยการจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การค้าขายของคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนประสบความสำเร็จมาโดยตลอด

๔.๓ คุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการปฏิบัติต่อผู้อื่น

มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวในสังคมไม่ได้ จึงมีความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม ของจื่อสอนว่าให้กตัญญูต่อผู้อื่นในสังคม ทำให้มนุษย์วางตัวและปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นวนิยายไทยได้ให้ข้อคิดว่า คนจีนที่อพยพเข้ามาในเมืองไทยมีความสัมพันธ์เป็นเพื่อนกันในเนื้อเรื่องนวนิยายกตัญญูต่อผู้อื่นซึ่งเป็นเพื่อน ทำให้มองเห็นคุณค่าของเพื่อนและรู้จักตอบแทนบุญคุณเพื่อน มีความปรารถนาดี ต่อเพื่อน นวนิยายไทยจึงมีคุณค่าด้านการปฏิบัติต่อเพื่อน ดังต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง *ลอดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการปฏิบัติต่อเพื่อนที่ดีดังเช่นตอนที่สิบเจ็ด เล่าว่าปู่จัดงานศพอย่างใหญ่โตให้อาหวางซึ่งเป็นเพื่อน และมอบเงินให้ครอบครัวอาหวางเพื่อตอบแทนบุญคุณของอาหวาง ดังตัวอย่าง

ปู่เดินทางไปฮ่องกงในวันเดียวกับที่ได้รับโทรเลขฉบับหลัง ไม่มีใครทางเมืองไทยทราบว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นที่ฮ่องกงเป็นเช่นไร เพราะปู่ไม่เคยประกาศพูดอะไรทั้งสิ้นมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ย่าเนียมเล่าว่าปู่จัดการงานศพของอาหวางอย่างใหญ่โต หมดเงินจำนวนมากไปกับค่าที่ดินและค่าก่อสร้างฮวงจุ้ยของอาหวางบนฝั่งเกาลูน รวมทั้งทั้งเงินก้อนหนึ่งไว้ให้ครอบครัวของเพื่อนรักที่พอจะพออยู่พอกินไปได้ตลอดชีวิตโดยไม่เดือดร้อน

(ลอดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๑๒๐)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปู่เป็นคนที่รู้จักตอบแทนบุญคุณต่อเพื่อนอาหวาง เมื่ออาหวางเสียชีวิตก็เดินทางไปจัดงานศพเพื่อนที่ฮ่องกง นวนิยายจึงมีคุณค่าโดยให้ข้อคิดในการปฏิบัติต่อเพื่อนอย่างจริงใจและเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนตามความสามารถของตน

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับกัง* มีคุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการปฏิบัติต่อเพื่อน ดังเช่น ตอนที่เจ็ด เล่าว่ากังปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านอย่างมีน้ำใจ ดังตัวอย่าง

“เขาเอื้อเฟื้อเรา เราก็กต้องตอบแทนเขาบ้าง เขาจะได้เห็นชัดว่าความดีที่เขาประกอบขึ้นได้รับผลสนองทันตา ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า”
กังเคยพูดอย่างนี้เมื่อให้ฉันทนำข้าวของไปมอบให้บ้านครูและเพื่อนบ้านอีกบางคนที่เคยมีน้ำใจต่อเรา

(อยู่กับกัง. ๒๕๕๒ : ๑๘)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า กังเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อเพื่อนบ้านที่มีบุญคุณด้วยการให้สิ่งของเป็นการตอบแทน นวนิยายไทยได้ให้คุณค่าแก่ผู้อ่านว่า วิธีการปฏิบัติต่อเพื่อนโดยระลึกถึงความดีงามของเพื่อนบ้านที่เอื้อเฟื้อต่อกัน การปฏิบัติดีต่อเพื่อนบ้านจึงทำให้คนในสังคมมีน้ำใจและการช่วยเหลือต่อกันและกัน สังคมจึงจะมีความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับกัง* มีคุณค่าด้านการให้ข้อคิดการปฏิบัติดีต่อเพื่อนโดยตอบแทนน้ำใจของเพื่อน แม้ว่าจะมีฐานะไม่ดีก็ตาม ดังเช่น ตอนที่หก เล่าว่ากังจะหาของทำขึ้นเองโดยที่ไม่ต้องซื้อไปให้ครูบรยงค์เป็นการตอบแทนที่เขาเอาของฝากมาเยี่ยมกัง ดังตัวอย่าง

หลังจากครูบรยงค์ไปเยี่ยมกังพร้อมกับของฝากครั้งไร ลักไม่เกินสามวันกังจะต้องหาของบางอย่างให้ฉันทนำไปให้บ้านครูบรยงค์เป็นสิ่งตอบแทนน้ำใจส่วนมากเป็นของที่กังไม่ต้องซื้อหา เช่น ถาดไม้ไผ่ตะกร้า พัด ฯลฯ ที่กัง

सानเอง กังมีฝีมือทางจักสานเครื่องไม้ไม้และเครื่องหวายมากและเป็นอาชีพหลักเลี้ยงฉันทมาหลายปีแล้ว บางคราวกังออกไปหาซื้อไม้ไม้มาใช้งาน เจอเจ้าของใจดีให้หน่อไม้มากิน กังก็จะแบ่งให้ฉันทนำไปฝากบ้านครู

(อยู่กับกัง. ๒๕๕๒ : ๕๗)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า การกระทำของกังให้ข้อคิดในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนบ้านที่มีบุญคุณด้วยการให้สิ่งของเป็นการตอบแทน นวนิยายไทยได้ให้คุณค่าในการให้ข้อคิดพร้อมทั้งตัวอย่างการปฏิบัติต่อเพื่อนโดยมีน้ำใจต่อกัน โดยตอบแทนด้วยสิ่งของในโอกาสที่เหมาะสม เป็นการกระทำของคนที่มีความกตัญญูซึ่งจะได้รับการยกย่องจากหมู่ชน

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกวิธีการปฏิบัติต่อคนอื่นแทรกในเรื่องโดยตอบแทนบุญคุณของเพื่อนผ่านบทบาทของตัวละคร และชี้ให้เห็นผลดีของการปฏิบัติต่อเพื่อนโดยตอบแทนด้วยเงินทองหรือตามความเหมาะสม ให้เป็นข้อคิดว่าคนในสังคมต้องรู้จักบุญคุณและหาโอกาสตอบแทนคุณความดีของคนอื่น รู้จักทำความดีและมีความปรารถนาดีต่อคนอื่น แสดงถึงจิตใจที่ดีงามของคนไทยเชื้อสายจีน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความรักต่อกันและจะไม่มี ความขัดแย้งกัน

๔.๔ คุณค่าด้านการให้ข้อคิดในการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

ความกตัญญูเป็นคุณธรรมของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เป็นผู้รู้จักคุณค่าของความดีงามและรู้จักทำประโยชน์แก่ผู้อื่นในสังคม เพื่อให้สังคมมีความเจริญและสงบสุข ดังนั้นนวนิยายไทยจะให้คุณค่าสอนให้มนุษย์ทำความดี ไม่ทำชั่ว โดยเฉพาะการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านการสอนให้รู้จักทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังเช่น ตอนที่แปดสิบสาม เล่าว่าต้นสว่างอุหาโอกาสตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินไทยด้วยการสร้างสาธารณกุศลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ดังตัวอย่าง

“พ่อไม่เถียงกับแกเรื่องนี้หรอก พ่ออพยพมาอาศัยแผ่นดินเขาอยู่ สร้างตัวมาจนร่ำรวยก็ต้องสำนึกในบุญคุณแผ่นดินนี้บ้างตามสมควร แต่ไม่ใช่ว่าจะสำนึกในบุญคุณอย่างหลับทูลับตา เรามีสติปัญญาไม่ใช่เด็ก พ่ออาจจะวิจารณ์เขาในแง่ไม่ดีหลายอย่าง เพราะพ่อหวังดี พ่ออยากจะบอกพวกเขาว่าทำอย่างนี้ไม่ถูก ทำอย่างนั้นไม่เหมาะสมไม่สมควร แต่พ่อไม่มีโอกาส พ่ออยากจะบอกเขาว่า ทำอย่างนี้ก็จะได้ดีบ้างได้ จะได้ดีร่ำรวย ถึงไม่รวยจนเป็นเศรษฐีก็พอมีพอกิน พ่อไม่เห็นด้วยที่พวกคนมีเงินเอาเงินมาลงทุนสร้างคลับสร้างสถานอาบอบนวด การก่อสร้างของอย่างนั้นทำให้ร่ำรวยเร็วเรียกทุนคืนได้ในเวลาไม่กี่ปี ไม่เหมือนสร้างโรงงาน กำไรช้าต้องลงแรงมาก”

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๕๒ : ๕๑๙)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า คำพูดของต้นสว่างอุให้ข้อคิดว่า คนไทยเชื้อสายจีนสำนึกในบุญคุณแผ่นดินไทย จึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ทำให้สังคมตกต่ำ ทำแต่สิ่งที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมเพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดินคือ การประกอบอาชีพสุจริต ไม่มอมเมาสังคมและคนอื่น ๆ ให้หลงใหลกับอบายมุข ดังเช่น การสร้างสถานบันเทิง สถานอาบอบนวด เป็นต้น นวนิยายจึงมีคุณค่าใน

การให้ข้อคิดให้มนุษย์รู้จักทำประโยชน์แก่ส่วนรวม มีคุณธรรมทำสิ่งที่ดีเหมาะสมต่อสังคม และทำให้คนในสังคมได้รับผลประโยชน์และมีความสุขเช่นเดียวกันกับตัวเอง

นวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีคุณค่าด้านการให้ข้อคิดการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ดังเช่นตอนที่เก้า เล่าว่าปูเป็นคนจีนที่มีคุณธรรม ปูจึงทำประโยชน์แก่สังคมเป็นการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน ดังตัวอย่าง

ปูว่าเมืองไทยมีบุญคุณกับปู ทำให้ปูมีกินมีใช้ มีกำลังเลี้ยงดูลูกหลานมาตั้งแต่ต้น แม้ตลอดเวลาปูยังคงถือว่าตัวเองเป็นคนจีน ไม่พยายามแต่งจริตทำตัวเป็นคนไทยเป็นเหตุ เหมือนเพื่อนฝูงบางคน แต่ปูก็ถือว่าตัวเองเป็น คนจีนที่ “กตัญญู รู้คุณธรรม” และรำลึกถึงพระคุณของแผ่นดินที่ก่อร่างสร้างตัวมาอยู่เสมอ

(ลวดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๖๘๙)

ตัวอย่างกล่าวอย่างชัดเจนว่า ปูคิดถึงพระคุณของแผ่นดินไทยอยู่เสมอที่ทำให้ปูมีชีวิตและทำงานอย่างมั่นคง ปูจึงเป็นคนดีและเลี้ยงดูลูกหลานให้เป็นคนดี เป็นการทำประโยชน์แก่แผ่นดินไทยโดยไม่ทำให้มีปัญหาต่อสังคมไทย นวนิยายจึงมีคุณค่าให้ข้อคิดที่ว่า เมื่อเป็นมนุษย์อาศัยอยู่ในแผ่นดินใดเมื่อมีชีวิตที่สุขสบายก็จะระลึกถึงบุญคุณของแผ่นดิน และจะพยายามทำประโยชน์แก่ส่วนรวมไม่ทำความเดือดร้อนแก่คนอื่นและสังคม

สรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้สอดแทรกข้อคิดที่ว่า มนุษย์จะต้องทำประโยชน์และทำความดีแก่สังคมผ่านบทบาทของตัวละคร และนวนิยายไทยเน้นให้เห็นว่า มนุษย์ที่มีความกตัญญูย่อมจะระลึกถึงบุญคุณของแผ่นดิน ปฏิบัติตนเป็นคนที่มีคุณธรรมและทำความดีเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม

๔.๕ คุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน

ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีวัฒนธรรมหลากหลายตามกลุ่มชนชาติ จึงมีวัฒนธรรมเฉพาะเป็นของตัวเอง วัฒนธรรมจีนได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อและค่านิยมของคนจีน นวนิยายไทยที่สอดแทรกคำสอนของขงจื้อจึงมีคุณค่าด้านให้ความรู้เข้าใจวัฒนธรรมจีนและคนไทยเชื้อสายจีนได้อย่างชัดเจน

นวนิยายไทยมีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีน และความรู้เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมของคนจีน

๔.๕.๑ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีน

คำสอนของขงจื้อที่เกี่ยวกับความกตัญญูให้แนวคิดที่ว่า มนุษย์เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของจักรวาล ธรรมชาติมีความเร้นลับมีพลังและอำนาจที่ไม่อาจจะหาคำอธิบายได้ ดังนั้นคนจีนจึงกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เหนือธรรมชาติเพื่อช่วยคลี่คลายให้พบแต่ความสุขความเจริญมากขึ้น ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง มีสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองและลูกหลานเป็นคนดี

นวนิยายไทยมีคุณค่าให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ และความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า

๑) ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ขงจื้อสอนให้มนุษย์มีกตัญญูต่อเครือญาติแม้ว่าเสียชีวิตก็ต้องบูชาเช่นไหว้ เพื่อให้พวกเขามีความสุขในโลกหน้า ซึ่งก่อให้เกิดประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเชื่อก่อนหน้าเหนือธรรมชาติ คือการนับถือผี ผีมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหนือมนุษย์ เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ สามารถให้คุณและให้โทษมนุษย์ได้ เนื่องจากคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนมีความกตัญญูเคารพบรรพบุรุษจึงมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด และนับถือผีที่เป็นบรรพบุรุษเพื่อช่วยให้ความคุ้มครองบ้านเรือนและลูกหลานที่อยู่ในครอบครัวด้วย

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ บรรพบุรุษโดยผ่านประเพณีพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ดังเช่น ตอนที่สี่สิบหก เล่าว่าวันสิ้นปี ต้นสว่างอุ้งจัดของ ไหว้บูชาบรรพบุรุษที่เสียชีวิตแล้ว ดังตัวอย่าง

วันสิ้นปีเราไหว้เจ้าที่บรรพบุรุษในตอนเช้า ตอนบ่ายไหว้ผีไม่มีญาติ ความวุ่นวายย่อมมีแน่ เราซื้อเบ็ดไถ่มาทำแต่วันจ่าย พวกคนงานมาช่วยฆ่าและทำความสะอาดเบ็ดไถ่

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๕๒ : ๑๖๓)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ว่าการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของคนจีนในวันสิ้นปีในเทศกาลตรุษจีน แสดงให้เห็นว่านอกจากบุตรหลานกตัญญูต่อบรรพบุรุษเมื่อเสียชีวิตแล้วก็ยังสำนึกถึงบุญคุณของผู้ที่ตายไปและไม่มีญาติทำพิธีให้ เป็นผีไม่มีญาติ ยังเป็นความเชื่อเหนือธรรมชาติว่า ผีของบรรพบุรุษและผีของคนอื่น ๆ จะคุ้มครองและให้พรบุตรหลานมีความสุขสบาย

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อบรรพบุรุษ โดยผ่านประเพณีพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ดังเช่น ตอนที่สอง เล่าว่าเซ่งทำป้ายไม้บรรพบุรุษวางไว้ในห้องนอนเพื่อเซ่นไหว้ได้ทุกวัน ดังตัวอย่าง

ป้ายชื่อปู่ทวด ปู่ พ่อ และแม่ของเขาตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่บนหิ้งบูชาซึ่งทำจากเศษไม้เหลือจากปลูกบ้านของเขานั้นเอง และที่ได้หมอนหีบเหล็กใบน้อยวางอยู่ ปิดลั่นกุญแจราวกับของมีค่า อาทามว่ามีอะไรในนั้น เซ่งก็บอกตามความจริงว่าเขาเก็บตำรายาของเขาไว้ในนั้น

“บางทีก็เอาไว้บนหิ้งไว้บูชา ที่นี้หิ้งเล็กไปหน่อยกลัวจะรับน้ำหนักไม่อยู่เลยเอามาไว้ใต้หมอน” หลานชายบอก “ผมค่านับบรรพบุรุษก่อนนอนทุกคืน”

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๑๗)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่ คนจีนมีพิธีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษโดยทำป้ายชื่อปู่ทวด ปู่ พ่อ และแม่ไว้บูชา การไหว้บรรพบุรุษก่อนนอนทุกคืนเชื่อว่า บรรพบุรุษจะนำความโชคดีมาให้ จึงทำให้เข้าใจว่าคนจีนที่อยู่ต่างประเทศยังคงความเชื่อเช่นนี้และปฏิบัติตามประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษทุกวัน

สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษแสดงถึงความกตัญญูตามคำสอนของขงจื้อ และความระลึกถึงบรรพบุรุษ แม้ว่าบรรพบุรุษเสียชีวิตแล้วแต่ดวงวิญญาณไม่ได้สูญหายไป ยังคิดถึงและอาลัยอาวรณ์ด้วยความผูกพันตลอดไป คนจีนจึงเชื่อว่า บรรพบุรุษและวิญญาณต่าง ๆ ยังติดต่อ

สัมพันธ์อยู่กับลูกหลาน สิ่งสถิตอยู่บริเวณที่ลูกหลานอาศัยอยู่ คนจีนจึงต้องนำสิ่งของกราบไหว้ อย่างสม่ำเสมอทุกวันหรือในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลสำคัญของจีน วันแต่งงาน เป็นต้น เพื่อให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมีความสุขอยู่ในโลกหน้า ซึ่งทำให้เกิดประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่าบรรพบุรุษสามารถกำหนดชะตาชีวิตบุตรหลานได้ การกระทำเช่นไหว้บรรพบุรุษจะทำให้ตนมีโชคชะตาที่ดีและชีวิตพบแต่สิ่งที่ดีงาม คนจีนจึงมีประเพณีพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษไม่ว่าจะ ไปอยู่ที่ใดก็ตาม ก็ยังคงความเชื่อนี้และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

๒) ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า

ชะตาชีวิตของคนเราย่อมมีขึ้นมีลง มีดีมีร้าย หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไป คนเราย่อมพบอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต นอกจากต้องอาศัยสติปัญญาและความสามารถ แก้ไขปัญหาแล้ว คนจีนยังได้รับอิทธิพลจากคำสอนของขงจื้อด้านกตัญญูต่อเทพเจ้า ทำให้เชื่อว่าการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะนำโชคเข้ามาในชีวิตและเสริมสิริมงคลแก่ตนได้ ดังนั้น คนจีนจึงมีประเพณีการไหว้เจ้าเพื่อขอพรให้คุ้มครอง ช่วยให้มี ความมั่นใจและมีกำลังใจ มีพลังที่จะต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตต่อไป

นวนิยายเรื่อง *ลวดลายมังกร* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีนโดยกล่าวถึงการเซ่นไหว้เทพเจ้า ดังเช่น ตอนที่ยี่สิบ กล่าวไว้ว่า เมื่ออานันทนาหายไปจากบ้าน ป่าทรวงศรีไปเซ่นไหว้เทพเจ้าเพื่อให้เทพเจ้าคุ้มครองอานันทนาให้ปลอดภัย ดังตัวอย่าง

ป่าทรวงศรีกับป่าอรรถระเวนไปตามตำหนักทรวงเจ้าผี ให้เจ้าพ่อเจ้าแม่ทั้งหลาย ช่วยอีกแรงหนึ่ง ส่วนยาเนียมกับยามาลัยขึ้นกุญแจลงกุญแจ ให้หลวงลุง หลวงตาที่เคารพนับถือทั้งหลายตรวจสอบดวงชะตา และทำบุญสะเดาะเคราะห์ให้กับอานันทนา

(ลวดลายมังกร. ๒๕๓๔ : ๑๒๖)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่ คนจีนเชื่อว่าเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ การกราบไหว้เทพเจ้าจะเป็นที่พึงพอใจ ทำให้มีความมั่นใจในตัวเองและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตให้ประสบความสำเร็จได้

นวนิยายเรื่อง *กตัญญูพิศวาส* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีนโดยกล่าวถึงการเซ่นไหว้เทพเจ้า ดังเช่น ตอนที่เจ็ดสิบแปด กล่าวไว้ว่าเมื่อจิวขึ้นบ้านใหม่จะตั้งตี่จูเอี้ย (เทพเจ้าเจ้าที่) ที่หน้าบ้านเพื่อเทพเจ้าจะได้คุ้มครองบ้านของตนและให้มีสิ่งที่ดีตามมา ดังตัวอย่าง

ตี่จูเอี้ยที่เซ็งกล่าวถึงนี่คือ “ศาลพระภูมิ” แบบจีนนั่นเอง จะเห็นเป็นศาลไม้ เล็ก ๆ ทาสีแดง ประดิษฐานอยู่กับพื้นห้อง ด้านหลังซิดฝา หันหน้าตรงกับ ประตูหน้าบ้านเป็นศาลประจำครอบครัว คนเฒ่าคนแก่ที่เคร่งจัดจะไหว้ทุกวัน แต่โดยทั่วไปจะเซ่นไหว้ทุกวันทั้งหนึ่งและวันที่ลืบท้าตามปฏิทินจีน เครื่องเซ่นสำคัญได้แก่ผลไม้และน้ำชาจีน

(กตัญญูพิศวาส. ๒๕๓๗ : ๖๒๑)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่ คนจีนเคารพนับถือเทพเจ้าจัดพิธีกรรมการเซ่นไหว้เช่นเดียวกันกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เพื่อจะได้ส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและคุ้มครองคนในครอบครัวให้มีความสุข

นวนิยายเรื่อง *อยู่กับก๋ง* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีนโดยกล่าวถึง การเช่นไหว้เทพเจ้า ดังเช่น ตอนที่สิบสอง เล่าว่าลุงเยื้อจัดพิธีไหว้เทพเจ้าเพื่อช่วยชีวิตเด็กที่ตกน้ำ ตัวอย่าง

ลุงเยื้อจะมาถึงพร้อมด้วยอุปกรณ์ช่วยชีวิตตำรับแก มีกระทะใบบัวกับเหล้า หนึ่งขวด แกจะจุดธูปบูชาครูหรือเทพเจ้าองค์ใดสุดที่คนอื่นจะรู้ แกจะคว่ำกระทะลงกับพื้น หลังกระทะนั้นจะหนุนขึ้นเป็นหลังเต่า อุ้มเด็กที่ ตกน้ำสิ้นสติสมประคืออยู่พาดกับหลังกระทะ หงายตัวเด็กขึ้น จากนั้นแกจะ จุดธูปบูชาครูหรือเทพเจ้าองค์ใดสุดที่คนอื่นจะรู้ เสร็จแล้วรีบลงมือนวดพื้น เด็กอย่างหนักหน่วง เคล้นคลึงที่ช่องท้องเพื่อรีดน้ำที่กินเข้าไปออกให้หมด บางทีแกจะก้มหน้าลงใช้ปากดูดปากเด็กเอาน้ำบัวออกมา เป็นน้ำสีขุ่น ๆ บางทีก็ล้างนิ้วเข้าไปควานเอาโคลนเลนออกจากคอของเด็ก สลับกับการอมเหล้าฟันไปตามร่างกายที่อ่อนปวกเปียกอยู่พรวด ๆ เข้าใจว่าเพื่อให้เกิดความอบอุ่นหรือกระตุ้นการเดินของเลือดลมมันเอง แต่แกไม่ลืมผายปอด ให้เด็กด้วยตามหลักปฐมพยาบาล

(อยู่กับก๋ง. ๒๕๕๒ : ๑๐๗)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ว่าการที่มีประเพณีการเช่นไหว้ เทพเจ้าก็เนื่องจากคนจีนมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งสามารถกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ได้ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่พึงทางใจที่ทำให้ไม่ประมาทและในสถานที่ต่าง ๆ มีความหวังที่จะดำรงชีวิตต่อไป

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของคนจีน โดยกล่าวถึงการเช่นไหว้เทพเจ้า ดังเช่น ตอนที่สอง เล่าว่าคนจีนจะนำอาหารมาเช่นไหว้เทพเจ้า ประจำเรือและเทพเจ้าประจำทะเลในวันสารทจีนเพื่อให้การเดินทางให้ปลอดภัย ดังตัวอย่าง

วันนี้เป็นวันสารทจีน มีการเลี้ยงพิเศษแก่ทุกคนในเรือ แต่ไม่มีการไหว้ บรรพบุรุษ มีพิธีเช่นสรวงแม่ย่านางเรือ เจ้าทะเล ... ความโง่งของลูกทำให้ ถ้ามพ่อว่าทำไมจึงมีแต่เปิด ไม่มีไก่อเลย ทำไมเขาไม่นำไก่อมาทำอาหารไหว้เจ้า ทั้งที่เรามีไก่อเป็น ๆ อยู่มาก พ่อยิ้มแล้วตอบว่าไก่อมันว่ายน้ำไม่ได้นี่นาเด็กน้อย ลูกจึงเพิ่งนึกขึ้นได้ว่าเรือก็เปรียบเสมือนเปิดที่ว่ายอยู่ในท้องทะเล และ ถือเป็นเคล็ดที่จะไม่นำสัตว์ที่ว่ายน้ำไม่ได้มาทำอาหารไหว้เจ้าทะเลและแม่ ย่านางเรืออาหารมีสามอย่างเช่นเดียวกับที่เราไหว้เจ้าที่บ้านของเรา มีปลา เปิดและห่านกับผักผัดแบบต่าง ๆ มีไข่เปิดซึ่งเขาปรุงแปลกกว่าที่ลูกเคยกิน ที่เหลือเขาเอาไปทำเค็ม ที่บ้านเราไม่มีไข่เหลือเพื่อจนถึงกับต้องดองเลย

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๕๒ : ๑๗)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่คนจีนเชื่อว่ามีเทพเจ้าคุ้มครอง มนุษย์ โดยเชื่อว่ามีเรือเดินสมุทร ทะเลมีเทพเจ้า และจะจัดอาหารเหมาะสมมาเช่นไหว้เทพเจ้าเพื่อ ขอพรและขอให้ตนปลอดภัยในเวลาการเดินทางไกลทางทะเล

สรุปได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติได้สะท้อนในนวนิยายโดยเล่าผ่าน ประเพณีพิธีกรรมการเช่นไหว้เทพเจ้า สอดคล้องกับความเชื่อและการเช่นไหว้บรรพบุรุษ เจ้าที่ และ

ผีไม่มีญาติ เพื่อขอพรให้มีความเจริญและมีความสุข พิธีกรรมเช่นไหว้จะทำให้มีขวัญกำลังใจและมั่นใจว่า สิ่งเหนือธรรมชาติจะคุ้มครองให้ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นคำว่า การไหว้เจ้าจะหมายถึงการไหว้เทพเจ้ากับการไหว้บรรพบุรุษด้วย

๔.๕.๒ ความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของคนจีน

ประเพณี หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา เมื่อบุคคลในสังคมปฏิบัติตามประเพณีแล้ว จะทำให้มีความสุขสบายใจในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ และได้สะท้อนให้เห็นถึงการรับคำสอนของขงจื้อด้านความกตัญญูมาประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย

นวนิยายไทยได้กล่าวถึงประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตของคนจีน ได้แก่ พิธีกรรมงตึกในงานศพ และประเพณีไว้ทุกข์

๑) พิธีกรรมงตึกในงานศพ

พิธีกรรมงตึกเป็นพิธีกรรมที่คนจีนจัดให้คนที่เสียชีวิตโดยมีความเชื่อว่าคนตายจะได้ไปสู่สุคติและมีความสุขในภพหน้า ดังนั้น คนจีนจึงให้ความสำคัญแก่พิธีกรรมงตึกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตบุตรต้องจัดพิธีงตึกแก่บิดามารดา เพื่อให้บิดามารดามีความสุขสบายในสวรรค์

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของคนจีนโดยผ่านพิธีงตึก ดังเช่น ตอนที่ยี่สิบหก เล่าว่า หมุยเอ็ง (บุตรหญิง) จัดพิธีงตึกตามประเพณีจีนแก่ล่องวาทง (บิดา) เมื่อเขาเสียชีวิต ดังตัวอย่าง

ในวันพิธีงตึก หมุยเอ็งเป็นคนถือกระดาษรูป ไม่มีคนถือธงอั้งบ้วยจึงถือเสียวเอง ขณะที่เดินตามชบวนพระผู้สวดทำพิธีงตึก อั้งบ้วยร้องให้ ลูกรู้ดีว่าเธออดไ้วนานจนทนไม่ได้อีกต่อไป เสียงของผู้สวดราวกับจะเข้าไปกระตุ้นเตือนความทุกข์ในใจ เสียงนั้นเสียดแทรกเข้าไปในดวงใจของลูกหลานเสียวสะท้านไปทุกชุมชนเย็นยะเยือกราวกับลมหนาว หมุยเอ็งท้อไห้หน้าซีดไม่มีสีเลือด

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๑๖๔)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่ พิธีงตึกมีขั้นตอนและข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดเพื่อช่วงชีวิตสุดท้ายของมนุษย์ จึงมีขั้นตอนตั้งแต่กำหนดการจัดสถานที่ พิธีเชิญวิญญาณมาร่วมพิธีชำระดวงวิญญาณ พิธีข้ามสะพานจนถึงพิธีเผาเครื่องกระดาษงตึก ลูกหลานก็ต้องทำหน้าที่ของตนตามประเพณีอย่างถูกต้อง โดยมีพิธีขอขมากรรมต่อพระรัตนตรัยแทนบิดามารดา ซึ่งถือว่าเป็นการล้างมลทินให้บิดามารดาให้มีความสุขในโลกหน้า กระดาษรูปถือว่าเป็นวิญญาณของผู้ตาย การถือกระดาษรูปเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ตายได้รับรู้สิ่งที่ทำให้แก่บิดามารดาเขา และเป็นวิธีการเชิญดวงวิญญาณเข้าร่วมในพิธี ดังนั้นในพิธีงตึก บุตรชายคนโตหรือบุตรสาวคนโต (ในกรณีที่ไม่บุตรชายหรือหลานชาย) จะเป็นคนถือกระดาษรูปข้ามสะพานเพื่อให้บิดามารดามีความสุขสบายเมื่อเสียชีวิต

นวนิยายเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลื่อน* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของคนจีนโดยผ่านพิธีงเด็กเช่นกัน ในตอนที่สิบเก้า เล่าว่าตงจัดพิธีงเด็กแก่บิดาเมื่อเสียชีวิตดังตัวอย่าง

“ผมมาบอกเรื่องพ่อเสีย จะทำกงเต็กวันชีวขานี้” ภูมิชายบอกกล่าวอย่างสุภาพ “เป็นคือวันที่หก เข้าวันที่เจ็ดจะส่งศพไปสุสานก่อนไปจะเลี้ยงโต๊ะขอเชิญด้วย”

“มีกงเต็กด้วยหรือ จากวัดไหนละ” เกี่ยวตั้นเต็นเล็กน้อยเพราะงานศพพระดับมีกงเต็กนับว่าเป็นงานใหญ่

“ก็จัดวัดเล่งเน่ยยี่ ดีที่สุดแล้วครับ”

“ดี ทำให้ครบถ้วนดินะ มีลูกชาย หลานชายพร้อมนี่ดี ทำพิธีก็มีคนเดินนำครบ ทั้งคนถือธง อุ้มกระถางธูป”

(ก่อนสายหมอกเลื่อน. ๒๕๓๐ : ๑๘๕)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ว่า พิธีกรรมงเด็กมีขั้นตอนและมีข้อกำหนดเรื่องวันทำพิธีการทำพิธีของลูกหลาน โดยเฉพาะลูกชายและหลานชาย นอกจากนี้กำหนดการปฏิบัติตนของลูกหลานในลำดับความสำคัญตั้งแต่เป็นคนถือธง อุ้มกระถางธูปให้ถูกต้องเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบิดามารดาและให้มีความสุขในโลกหน้า

สรุปได้ว่า พิธีงเด็กของคนจีนเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อให้ดวงวิญญาณของบิดามารดาที่ตายไปแล้วมีความสุขในโลกของคนตาย ลูกหลานจะปฏิบัติพิธีกรรมให้บิดามารดาจะสบายใจว่า สิ่งที่ทำให้จะได้เป็นประโยชน์แก่คนตายและนำพวกเขาไปสู่ความสุขดีได้อย่างแท้จริง

๒) ประเพณีไว้ทุกข์

ประเพณีไว้ทุกข์จัดขึ้นเพื่อแสดงความเสียใจและความกตัญญูต่อคนตายตามคำสอนของขงจื้อและเชื่อว่าเป็นการทำบุญให้คนตายมีความสุข

นวนิยายเรื่อง *จดหมายจากเมืองไทย* มีคุณค่าด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของคนจีนในช่วงชีวิตที่บิดามารดาตายจากลูกหลานและโลกมนุษย์ไปแล้ว ลูกหลานก็จะใช้สัญลักษณ์ความโศกเศร้าด้วยการไว้ทุกข์ ดังเช่น ตอนที่สี่สิบเก้า เล่าว่าตั้นสว่างอู่ไว้ทุกข์ให้พ่อเลี้ยง ดังตัวอย่าง

ลูกตั้งใจจะจัดงานศพพ่อให้ใหญ่โตสักหน่อย ซื่อฮวงซุ่ยไว้แล้ว เมื่อตอนที่พ่อตาย แต่การจัดงานใหญ่ก็ไม่อาจจะลบล้างความผิดของลูกได้ ทำบุญมาก ๆ ก็กลับจะดูเหมือนว่าทำบุญเอาหน้าเสียเอง เป็นการรอดบารมีว่า ร่ำรวย ทั้งที่เงินเหล่านี้ออกงอกเงยมาจากเงินของพ่ออุปถัมภ์เองลูกนั้นมีแต่ตัวเท่านั้น แม่จำลูกอยากกลับไปเป็นเด็กเล็ก ๆ เหลือเกิน เด็กแม่รู้ว่าผิดก็ไม่ทุกข์ร้อนไม่นานก็ลืม แต่คนโต ๆ แล้วลืมอะไรไม่ได้ง่าย ๆ ประเพณีให้ไว้ทุกข์เพียงสามปี แต่ลูกเห็นจะต้องไว้ทุกข์สักสิบปี แม้ว่าเสื้อผ้าไว้ทุกข์จะไม่ได้เป็นเครื่องแสดงความทุกข์ที่แท้จริง แต่ก็คงช่วยให้ลูกไม่รำเรงจนเกินความไม่สบาย เพราะรำลึกถึงท่านอยู่เสมอ

(จดหมายจากเมืองไทย. ๒๕๔๒ : ๓๐๒)

ตัวอย่างดังกล่าวมีคุณค่าแก่ผู้อ่านโดยให้ความรู้ที่ ประเพณีการไว้ทุกข์ของคนจีนจะมีลักษณะเฉพาะประจำชาติจีน คือ สวมเสื้อผ้าไว้ทุกข์เพื่อแสดงความโศกเศร้าเสียใจที่บิดามารดาเสียชีวิต และเชื่อว่าการปฏิบัติตนโดยไม่เอาใจใส่ในการแต่งกายและไม่แสวงหาความบันเทิงในช่วงที่บิดามารดาเสียชีวิต การไว้ทุกข์มีระยะเวลาเป็นสัปดาห์ ถือเป็นเวลาที่ยาวนานแสดงถึงความโศกเศร้า และเป็นเวลาที่ได้ทำบุญให้บิดามารดาเพื่อให้เขามีความสุขในโลกหน้า

สรุปได้ว่า ประเพณีไว้ทุกข์ของคนจีนเป็นแบบแผนการปฏิบัติของคนจีนในวิถีชีวิตและในสังคมของคนจีน โดยมีความเชื่อว่าเป็นการทำความดีเพื่อให้คนตายมีความสุข

การวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยายไทยในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนสรุปได้ว่า นวนิยายไทยได้ให้ความรู้และความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน และเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวในจิตใจของคนจีนทุกคน คนจีนมีความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงมีประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและประเพณีการเซ่นไหว้เทพเจ้าตามความเชื่อของคนจีน เพื่อขอให้ได้รับความคุ้มครองจากสิ่งเหนือธรรมชาติให้มีความสุขในชีวิต รวมทั้งยังมีประเพณีที่มีส่วนที่ทำให้บรรพบุรุษมีความสุขสบายบนสวรรค์

